
WAAROM DUINLOO ZIJN DOMINEE NIET KREEG

DOOR

H. WEILAND

I.

Duinloo lag — den zóóveelsten dag al — te stoven in de Julizon. In het dorp, in de straten en stegen, sloeg de hitte je tegen van de poeierig geworden steenen, in de gangetjes, tusschen de geteerde heiningen, liep je als in een oven.

Een enkel oudje zat, vóór zijn deur, zich te verkneuteren in „het lekkere zonnetje”; een troep jongens, plebejertjes uit de stad, trok, met dikke broodzakken op den rug, dóór naar zee; maar verder bleef al wie op straat niet *hoog* noodig had, onder de boomen in zijn tuintje of zocht het zuchtje aan den waterkant.

Buiten, op de aardappelakkers in het duin en op het hooiland in „de Klei”, keken de menschen met geblakerde, glimmende gezichten gedurig op naar de bruin-witte toppen, waarboven de lucht van den gloed trilde: Kwam de zon dan vandaag niet lager?

De trams, die, door het dorp, *naar zee* gingen, waren, tot de balkons toe, volgepropt met stadsmenschen, die aan de zee koelte hoopten te vinden; de trams, die *van zee* kwamen, brachten er meer nog terug, die het daar al evenmin hadden kunnen houden.

Mevrouw Van Welden was er, vån Duinloo, met haar jongetje, haar Henkie, ook heen geweest.

Voor het *kind* had ze het gedaan, voor zichzelf zou ze er niet aan gedacht hebben.

Maar Henkie, die, vóór zijn vakantie, al weken lang gevlast had op daagjes naar het strand, dien ze dag aan dag gepaaid had met: — Morgen, morgen, als 't niet zoo heet is — had vandaag zóó gezeurd en gedrensd en gedreind op het laatst, dat ze hem eindelijk, in wanhoop, zijn zin maar had gegeven.

— 't Schaap *had* ook niet veel in zijn lange vakantie — ze leken tegenwoordig wel niet wijs op de scholen, *zulke* kinderen vier weken vrij te geven — van uitgaan kwam van 't jaar niet — vriendjes, die je bij hem kon vragen, had ie niet — 't *was* wat, als eenig jongetje je den heelen dag alleen in den tuin te vermaken! —

Met de volle tram naar zee te gaan was geen doen: daarom was Marie van Welden maar gaan wandelen. Op het pad door het duin was ze bang het van de warmte te zullen afleggen: daarom had ze den zeeweg maar genomen. In het begin, tot den tol, onder de armoedige boompjes, maar die ten minste nog wát schaduw gaven, *ging* het daar dan ook, maar verder, in de barre zon, tusschen de kale, witte duinen!

Op het strand was het al niet veel beter geweest; in het mulle, gloeiende zand niet, dat je nu en dan nog blind wou stuiven; vlak aan de lage zee zelfs niet, die slapjes ruischte en kabbelde, of zij het ook al te kwaad had. Henkie, schoon nog met moed aan 't scheppen gegaan, had dan ook heelemaal niet tegengeprutteld, toen Marie al gauw had voorgesteld de tram naar Duinloo terug te nemen.

Nu zat ie, na een frisch bad en rijkelijk limonade en koekjes, maar weer in het grasveld onder den plataan achter in den tuin.

Toen Marie zag, dat ie (den derden keer dien dag al!) met animo zijn groote speelgoedkist begon uit te pakken, sloop ze, den tuin en de tuinkamer door, naar boven.

Even later was ze terug. Ze droeg nu de ruime blouse en rok, die haar, lang en vrij gezet als ze was, zoo goed stonden. Zóó deed de nu middenveertige den bijnaam van „knappe blonde” uit haar meisjesjaren zeker nog geen oneer aan.

Ze zag naar Henkie's kant: die was volop in zijn spel.

Toen nam ze den gemakkelijksten stoel uit haar priëel en ging onder den kastanje voor de tuinkamer zitten.

Ze haalde een paar maal diep adem en pufte wat uit.

Met half open oogen keek ze over de schutting van den tuin heen.

— Hoe dun blauw was dat stukje lucht daar boven die huizen, hoe dun blauw, wit bijna, en geen zweem van een wolkje, hoe klein ook — wolkjes, waren die er nog? — Dat rooie dak van het hooge huis daar, van den ochtend tot den avond met de zon er op, zou het haast niet beginnen te verschieten? — Wat treurige boompjes, die daar boven dien tuinmuur, echte armoelijers in dit weer, met die verschrompelde blaren — dat kon je van hier zien — duimdik onder het stof

Ze leunde achterover in haar stoel en zag naar boven, naar de wiegelende blaren, waar, nu hier, dan daar, lichtbundels doorschoten.

— Of je oogen zwaar werden van het kijken naar dat wiebelende groen en die schietende stralen. En hoe verrukkelijk door die intense stilte, dat gesuizel boven je, die zoemende bijen om je en uit den hoogen beuk bij de buren dat koeren van de woudduiven.

Marie voelde heerlijk de ontspanning over zich komen: haar oogen vielen dicht, de geluiden om haar smolten samen, al zachter, al zachter — ze was weg.

Doch één oogenblik ook maar: met een zucht schrikte ze op en staarde met wijd open oogen vóór zich uit.

— Maar wat ze daar vóór zich zag en òm zich hoorde: die wit blauwe lucht boven dat rooie dak daarginds en die verschrompelde boomen daaronder, dat blikkerende licht door de wiegelende blaren vóór haar, die koerende duiven uit den beuk hiernaast, dat alles had ze zóó, precies zóó, nòg eens gezien en gehoord

Haar voorhoofd fronste — ze wàs er.

— Vóór acht jaar was het geweest — alles zóó, precies zóó als ze het nu zag en hoorde. Een Julidag was het geweest en warm zooals nu. Ze zat als nu voor de tuinkamer, maar toen niet alleen. Van Welden zat naast haar — 't was haar trouwdag.

Marie keek en luisterde — 't kwam alles van dien trouwdag terug, al dichter kwam het, al klaarder.

Ze deed haar oogen toe om het alles nòg dichter te doen komen, nòg klaarder te zien.

— Hier, achter haar, in de tuinkamer, dat was Vader, na de emoties van de trouw op het gemeentehuis en in de kerk, druk, opgewonden pratend met vader Van Welden over de zaken, de *grootte* zaken, de *gelukkige* zaken, die hij in zijn tijd had gedaan, lang voor ie er aan gedacht had op een dorp als hier neer te strijken: wel een beetje de rijk geworden kleine burgerman, die met zijn geld rammelde tegenover den man van beter familie en meer beschaving, doch die *geen* geld had.

Hoorde ze hem daar niet, nadat ie het dorpsleven een poosje had zitten afkammen, op eens gul en echt gelukkig zeggen: — Maar nu heb ik er nooit een oogenblik meer spijt van, dat ik naar hier gekomen ben, nu ik er *haar* straks, als het mijn tijd is, zoo goed verzorgd mag achterlaten?

Die daarginds, dat was Vader weer, de tuinpaden op en neer wandelend, nu met dezen, dan met dien van Van Weldens familie en vrienden, de anders vaak zoo stroeve, stuursche, in zich zelf gekeerde man nu vroolijk met de jongeren, gewichtig bij de ouderen, hupsch bij de dames, en dat alles, omdat hij zoo in-gelukkig was op dien dag: — *zij* was getrouwd en in zoo'n nette, fijne familie getrouwd.

Hoorde ze hem daar *weer* niet in de tuinkamer, nu aan het *diner*, opgewekt pratend, schertsend, lachend, op het laatst — wat anders heelemaal niets voor hèm was — ook toastend en dat alles, omdat hij de in-gelukkige vader was, nu hij haar, al was het dan niet zoo vroeg, toch getrouwd mocht zien en zoo goed getrouwd mocht zien met een man, die zoo goed en zoo degelijk en van zoo'n nette, fijne familie was en zulke mooie vooruitzichten had?

Tegen den afloop van den maaltijd was ie weer gewoon, was ie nu en dan zelfs stil geworden en, toen het rijtuig voorkwam, dat haar en Van Welden naar den trein zou brengen en zij, met al de gasten om zich heen, klaar hadden gestaan om te gaan, toen had ie bijna geen woord meer gezegd. Ja, iets van een aardigheid had ie nog geprobeerd: — En als jullie nou terugkomt, jongelui! bent jullie hier heer en meester en steek ik mijn voeten onder jullies tafel — maar dat kende ze wel, dat was enkel om over zijn gevoel heen te

praten. Zijn: — Nou, kind! God zegen je, hoor! God zegen je! — toen ze eindelijk ging, bleef hem bijna in de keel steken en — voelde ze niet iets vochtigs op haar gezicht, toen hij ze tot afscheid zoende en nog eens zoende?

Op dat oogenblik, nog in den roes van den dag en met haar nieuwe leven vlak vóór zich, had ze zoover niet gedacht, maar later, was het toen niet wel eens bij haar opgekomen: — Als ze, vóór dat afscheid, even met Vader alleen was geweest en hij had zijn hart eens geheel uitgesproken, zou het dan niet meer geweest zijn dan een: — God zegen je! — Zou er dan niet iets gekomen zijn als: — Kind! dat van vroeger, dat oude is nu toch heelemaal en voorgoed vergeten? Je kunt het nu toch zoo gemakkelijk loslaten, omdat het nieuwe zoo goed en zoo mooi is en jou en mij zoo gelukkig maakt. 't Is nu toch alles vergeten en — vergeven?

Marie deed op eens haar oogen open en maakte een beweging met het hoofd, of ze iets van zich wou schudden.

Ze stond op en begon heen en weer te loopen.

— Neen — *dàar* moest ze niet aan denken — dat was vergeten en vergeven — dat *moest* vergeten en vergeven zijn — dat hoefde met alles van dien trouwdag niet terug te komen, dat . . . van dien *ander* . . . vergeten moest het alles zijn, vergeten en vergeven . . .

Ze schudde weer met het hoofd en liep wat vlugger.

Maar 't kwam *toch*, dat van dien *ander* — 't kwam *toch*, ook dat.

Ze was in het oude stadje, in het huis, waar ze opgegroeid was.

Twee mannen stonden tegenover elkaar. Vader, toen in zijn volle kracht nog, zich zelf niet, wanneer hij eenmaal uit zijn evenwicht kwam, driftig, ontembaar driftig, vooral wanneer hij, als nu, geraakt werd in zijn trots, zijn trots van opkomend, rijk wordend man, zijn trots als vader van een knappe dochter; tegenover hem stond een jonge man, stond . . . die *ander*, stond . . . *hij*.

Zonder meedoogen, zonder meedoogen ook met *haar*, griede, beleedigde Vader hem. Hoe had hij aan *haar durven* denken, durven denken aan *zijn* dochter, die zóóveel te wachten had, wie hij toch wel een ander toedacht dan . . . een jongen, een kwajongen als *hij*, een jongen van lui, die *niets* waren en *niets* hadden, een jongen, die zelf

niets had en niets was dan een pennelikker — ja, die groote plannen had en nog studeeren wou — *hoe* zou ie en *waarvan* zou ie? — studeeren nog wel voor dominee, dominee met een uithoek onder de boeren tot voorland, een uithoek, waar geen land meer achter was en een traktementje, goed om 't hongerlijen mee te leeren

Die tegenover Vader vergat zich toen ook en verweerde zich en sloeg verwoed terug. Ze gingen van elkaar als menschen, die elkaar nooit meer *wilden*, nooit meer *konden* terugzien.

Marie schudde het hoofd in afkeer.

Want daarachter — daar kwam het veel ergere nog — daar kwam de scheiding tusschen dien *ander* en haar

Daar voelde Marie opeens een kleine hand in de hare.

't Was Henkie, die, uitgespeeld, haar over het gras achterop kwam.

— Moe! — vleide ie met zijn liefste stemmetje — Moe! ik ben klaar. Wat moet ik nou doen?

— Wat je nou moet doen, kleine kerel? — en ze heesch hem hoog op in haar armen en zoende hem op zijn heet snoetje — een heel mooi werkje moet je doen. Jij moet je moeder helpen de rare vogels weg te jagen, die over d'r hoofd vliegen. Maar eerst — ze zette hem neer en liep vlug met hem weg, — maar eerst — ze moest in zich zelf lachen, dat ze zoo op eens uit haar mijmerstemming in het platst alledaagsche viel — gaan we in de keuken zien, hoe het daar gesteld is, want zoo aanstonds — je weet het — komt Vader thuis.

Het maal was afgeloopen.

Marie was spraakzamer geweest dan gewoonlijk. Zij had verteld, hoe benauwd zij en Henkie het gehad hadden, hoe moeilijk hij op het laatst was geworden en van hun tocht eindelijk naar het strand.

Van Welden, net in een van zijn zwijgende, afgetrokken buien, had er maar half naar geluisterd en wat hij nog had gezegd, was geweest over zijn secretarie, waar het zoo *warm*, zoo *warm* en vandaag net zoo *druk*, zoo *druk* was geweest.

Nu zat ie — Henkie had ie na het eten dadelijk naar de keuken gestuurd — onder den plataan, in zijn tuin, met een krant op zijn knie, in een luien stoel, na zijn dutje, nog wat na te soezen.

Hij merkte dan ook maar half, dat Marie met het groote theeblad aankwam.

Haar blik gleed langs Van Welden en het flitste haar door 't hoofd, dat ie den laatsten tijd oud geworden was en dat ie, zóó uit zijn dut, nu niet bepaald op zijn voordeeligst uitkwam. Ze zette haar theeblad, wel iets harder dan strikt noodig was, op de tuintafel vóór hem.

Van Welden schoot er van uit zijn halven dommel.

— Kom, man! — zei Marie, tegenover hem op een stoel neervallend, met iets ondeugends in haar stem. — Kom, man! je bent daarnet ook al zoo stil geweest, vertel ereis wat! Ik heb den heelen dag geen ander gezelschap gehad dan Henkie en de meid. Geen nieuws op 't secretarie?

Van Welden keek haar nog vrij verwezen aan en fronste zijn voorhoofd.

— Neen, vrouw! geen nieuws, heelemaal niets. Wat zou er ook wezen?

— Weet *ik* niet. Maar als je den heelen dag met je vijven bij elkaar op het kantoor zit en dan nog veel aanloop daarbij hebt, dan hoor je toch licht *iets*, dan zou je toch licht *iets* weten.

De rimpels van Van Weldens voorhoofd trokken nog dichter samen.

— O ja, — kwam het toen langzaam, — toch wel *iets* nieuws is er, maar het zal je wel niet zoo erg interesseeren. Er is gisteren, werd er verteld, weer een drietal opgemaakt voor de domineesplaats hier.

— Zoo — antwoordde Marie, vrij onverschillig (ze had iets heel anders verwacht) zoo, — en wie staan er op?

— Och ja, namen kan ik niet onthouden, dat weet je Ja toch, dien één weet ik, en die schijnt ook wel de bedoelde man te wezen — eene Jansen, een ongetrouwd man (hoe komen ze er bij?) — hij staat hoe heet dat *um* of dat *a* in Friesland ook weer? — hij staat er al jaren.

Van Welden, of hij meer dan genoeg verteld had staarde weer met half gesloten oogen in de verte.

Maar Marie!?

Die Jansen, dien ze hier in Duinloo op het tal hadden, die Jansen, dien ze hier te Duinloo beroepen zouden, die Jansen, die hier naar Duinloo komen zou — dat was die *ander*, dat was *hij*

Het bloed golfde haar gloeiend naar het hoofd, haar ooren suisden, ze moest de leuning van haar stoel vastgrijpen.

— Zoo! — dat was alles wat ze nog dof kon uitbrengen.

En tegelijk met een uiterste inspanning, vloog ze op, het meisje achterna, die net den stoomenden theeketel achter haar had neergezet.

II.

Dat het had *kunnen* gebeuren, was zelfs niet bij haar opgekomen.

Zochten ze hier in Duinloo (bij elk van de drie vacatures in de laatste jaren hadden ze tenminste zoo gedaan) niet altijd onder meer bekende menschen en *zijn* naam had ze, sedert dat bericht vóór jaren, dat ie naar 't Noorden ging, geen enkelen keer meer in de krant gezien.

Dat het gebeuren *kon*, was zelfs niet bij haar opgekomen.

En nu stond het daar vóór haar, opeens, zoo werkelijk als het leven, waarin het zoo plotseling was neergeslagen, was neergeploft.

Zoo werkelijk — ja, meer werkelijk dan dat.

Want, ze deed haar werk in huis, ze zat met Van Welden aan tafel en, wanneer hij niet uit was of te werken had, 's avonds met hem in den tuin, ze gingen samen uit of op bezoek of hadden iemand, ze was druk met haar Henkie en trok, nu 't weer veranderd was, geregeld met hem naar 't strand: 't was haar leven, dat ging zooals het zou gegaan zijn, doch — het stond nu alles vaak als buiten haar en ver van haar af. Maar vlak vóór haar en waar ze geheel *in* was, stond dat andere, dat ze onafwendbaar zag komen: — hij, die ander, Jansen, levend en werkend onder *haar* menschen, hier in Duinloo, huizend op de welbekende pastorie, hier schuin tegenover haar huis, voor haar en Van Welden iederen Zondag preekend in haar dorpskerk, Jansen hen ontvangend in zijn huis, Jansen bij hen op bezoek

Gelukkig voor Marie was Van Welden dien tijd er nogal eens een avond uit naar een vergadering of had ie thuis te pennen, waarbij hij volstrekt niet gestoord wou worden. Dan had ze ten minste

niet noodig zich te dwingen om gewoon, om opgewekt te schijnen, dan behoefde ze zijn blik niet te ontwijken, waarin ze soms meende te lezen, dat hij iets van haar geheim vermoedde en zijn vragen niet te vreezen, zooals hij die een enkelen keer gedaan had en zooals zij ze gedurig zag komen: — Wat ze toch had, waarom ze toch zoo afgetrokken, en zoo gejaagd was?

Ze wou maar zoo weinig mogelijk menschen zien: dat praten over dingen, waar ze toch heelemaal niet bij was, vermoede ze zoo en daarbij was ze altijd in angst, dat het gesprek op het beroep en op Jansen zou komen.

't Best voelde ze zich met haar Henkie, het liefst nog was ze alleen.

Het liefst van alles was ze alleen, maar — toch eigenlijk ook weer *niet*. Als ze alleen was, dan kon alles soms zoo akelig klaar en be-nauwend op haar afkomen, dan kon ze zich zelf vaak, met een wreed-aardig genot, zitten pijnen, door er zich eens geheel in te ver-diepen, wat er allemaal komen, hoe het allemaal wezen zou.

's Nachts vooral kon ze dat zoo hebben.

Wanneer ze — neen: ze *wou* er niet aan denken, ze zette het met kracht van zich, ze *bad* het weg — wanneer ze dan eindelijk insliep, maar na een paar uur ook weer klaar wakker was, dan soms, of het op haar gewacht had, stond het opeens weer vóór haar, kwam het op haar af en had haar — ze had geen kracht tot tegenweer meer — in zijn macht.

Ze doorleefde, in alle akeligheid, die eerste ontmoeting, die eerste preek, dat eerste bezoek — het zweet brak haar uit.

In bed kon ze het dan niet meer houden, ze stond behoedzaam op en ging voor het open raam zitten.

Ze keek, in de schemering van den zomernacht, op de straat be-neden en over den muur schuin tegenover in den tuin van de pastorie.

Achter zich hoorde ze de zware ademhaling van Van Welden, in de kamer er naast den kleinen Henkie, die zich omwoelde in zijn bedje.

.
Neen, het *moest* niet gebeuren — Jansen *moest* niet hier komen —
het *kon* niet en het *moest* niet
.

Vader — zoo gingen haar gedachten — had Jansen wel ruw van zich gestooten, maar trots was toch ook bij Jansen ten slotte boven *alles* gegaan; *zij* had Van Welden getrouwd — er was niets meer tusschen hen, 't was alles dood, lang dood en begraven, diep begraven.

Zeker had ze Van Welden anders getrouwd dan ze *hem* zou gedaan hebben — vijf en dertig was ook geen twintig — maar met dat al was ze oprecht, volkomen oprecht geweest, toen ze, voor acht jaar, in het dorpskerkje, „voor God en Zijn gemeente” Ja! had gezegd.

't Was met haar en Van Welden nooit geworden, wat het met haar en *hem* zou zijn geweest — maar bleef het herfstzonnetje van haar „goed en gelukkig huwelijk” met Van Welden, zooals ieder het noemde en het inderdaad ook was, geen zonnetje, al was het dan geen zonnetje van een lentedag?

Ja, Van Welden *was* haar man en *bleef* haar man, in echte trouw; ze verlangde niets anders dan haar „goed en gelukkig huwelijk” met den vader van haar Henkie, maar — voor *haar* niet, voor Van Welden niet, voor haar kind niet — *hij* moest niet hier komen.

— Heere! — kon ze dan op 't laatst zuchten — Heere! door dat groote verdriet ben ik heen geholpen — 't was zeker noodig voor me, dat het kwam, want het heeft me dichter bij U gebracht — 'k heb Vader en *hem* alles vergeven — Ge hebt het anders met me gemaakt dan ik had gewild, maar 't is goed, 't is beter dat het is, zooals het is, doch laat *hem* niet hier komen — Heere! als 't kan, spaar me dat!

Wanneer ze dan, rustig geworden en na nog een tijdje slapen, wakker wordend met haar denken weer begon waar ze, inslapend, was opgehouden, dan — in 't klare daglicht en met het volle leven in haar huis en in 't dorp om haar heen — gebeurde het haar vaak, dat ze de dingen heel anders bekeek, dan ze, tobberig, in den nacht had gedaan. Als hij beroepen werd — wat hij nog *niet* was — en als hij het beroep aannam — wat dan nog niet zeker was — als hij eens werkelijk hier kwam, behoefde het dan alles wel zoo erg, zoo héél erg te wezen, als zij er zich bang voor maakte? Er leefden toch wel meer menschen, tusschen wie in hun jeugd iets geweest was, later *heel* goed, *heel* gewoon met elkaar voort.

Jansen was zeker een verstandig man, die haar positie volkomen begrijpen zou.

Je kon zoo iets als met Jansen toch ook *al* te diep ophalen, toch ook *al* te serieus nemen. Je kon het toch ook beschouwen als je zooveel uit je jonge jaren bekeek, schouderophalend en half lachend: kinderwerk, je was toen niet wijzer.

En — kwam er wel iets van, kwam Jansen wel eens?

Er was toch nog meer kans, dat het *niet* gebeurde.

Van Welden zei wel, dat *hij* de bedoelde man was, maar dat kon wel een praatje wezen, zooals er zooveel gingen. De consulent zou hem, om hem een vriendendienst te bewijzen, op het tal gebracht hebben, zonder dat de kerkeraad er ook maar een oogenblik aan dacht, hem te beroepen. Die zou wel wijzer wezen dan weer met een ongetrouwden dominee te beginnen. Daarvoor hadden ze met den laatsten genoeg leergeld gegeven

Ja, zóó de dingen bekijken, met je koele verstand en doodnuchter, was toch heel wat beter dan je, als nerveus, overspannen vrouwtje, er door van je stel te laten brengen. Hier kon je bij leven en zoo behoorde het toch eigenlijk ook bij een mensch, die bad zooals zij. Ja, zóó moest je de dingen bezien, zoo moest je ze vasthouden.

En zoo probeerde Marie ze dan ook vast te houden, zoo hield zij ze dan ook vast na dien eersten benauwendsten tijd.

— Neen — er kwam niets van — hij zou niet beroepen worden. Ze had er een voorgevoel van. Was dat geen aanwijzing, als antwoord op haar gebed, dat hij *niet* zou komen?

't Werd haast zekerheid voor haar.

Het kon haar nu gebeuren, dat ze 's middags op de klok keek: — Kwam Van Welden nog niet om haar met de goede tijding gelukkig te maken zooals hij de slechte had gebracht?

Eens zelfs — dan had ze zekerheid! — waagde ze hem te vragen: — Nog niets van het beroep bekend?

Van Welden had er niets van gehoord.

Dan morgen! — troostte Marie zich.

Den volgenden morgen kwam haar dienstmeisje, dat den vorigen

avond uit was geweest, op eens met de vraag: (haar vader zat in den kerkeraad) — Of Mevrouw het al wist, dat ze gisterenavond dien dominee uit Friesland, dien dominee Jansen beroepen hadden?

Nu kwam het dan *toch!*

En het *kon* niet — het *mocht* niet.

Ze kon het zoo niet laten komen: ze moest iets *doen*.

Ze moest iets *doen* — maar *wat* moest ze doen, wat *kon* ze doen?

Kon ze 't maar aan iemand vertellen — dan zou het haar al minder benauwen — aan iemand, die haar raad kon geven.

Als ze 't Van Welden eens zei, alles, precies zooals het was, alles, wat ze al had uitgestaan, alles, waar ze bang voor was. Misschien wist hij raad — je was je geheim tenminste aan iemand kwijt, wat je al rust gaf en dat akelige bedwang viel ook weg, dat je bij tijden half waanzinnig zou maken — en, wist Van Welden al geen raad, je kon toch samen, wat komen zou, tegemoet zien.

Ja, d'r man moest ze 't vertellen. *Zóó* zou ze 't inkleeden, *zóó* zou ze beginnen, *dát* gunstige oogenblik afwachten maar — het goede begin had ze en het gunstige oogenblik kwam en toch, ze liet het oogenblik voorbijgaan, ze zei het woord niet — ze *kon* het niet.

Had ze 't hem vroeger maar van Jansen gezegd, in den eersten tijd van hun verloving! Dat had je van die akelige geslotenheid. Had ze 't hem toen maar verteld! Maar daar was hun verloving niet naar geweest. Toen al was Van Welden de man er niet naar om hem een geheim en dan nog wel zulk een geheim te vertellen.

Toen al kon je je moeilijk voorstellen, dat ie ook echt jong was geweest, dat hem iets als haar met Jansen had kunnen passeeren, en nu, nu ie nog veel meer dan toen met zijn hart bij staten en rapporten was, nu zou ie haar *heelemaal* niet begrijpen.

Als ze d'r uiterste had gedaan om het hem alles zoo duidelijk mogelijk te maken en het viel daarbij in goede aarde, dan nog hoorde ze hem zeggen, als gold het een actestuk in plaats van een hartezaak als de hare: — Maar Marie, lieve vrouw! ik begrijp je heusch niet. Als er niets is tusschen jou en dien meneer Jansen, zooals je formeel verklaart en het wettig en wettelijk ook is en zijn moet, dan zie ik niet in, waarom ie niet hier zou komen, of . . .

Zóó zou 't wezen, als het in goede aarde viel. Maar hij kon het ook anders opnemen. Ze had er hem vroeger nooit met een enkel woord over gesproken, ze kwam er eerst nu mee — hij was een stil water, je wist het niet En als Jansen bedankte, wat toch ook nog kon — neen, ze *kon* het, ze *moest* het d'r man *niet* zeggen.

Ze dacht aan den dominee van 't dorp een half uurtje van Duinloo, landwaarts in, den consulent van de gemeente. Diens werk was het bepaald geweest, dat Jansen op het tal gekomen was, die moest hem kennen Als ze dien eens in 't geheim nam! Die kon hem gemakkelijk schrijven, of al was het maar een wenk geven. Maar haast even gauw als die gedachte bij haar opgekomen was, had ze het plannetje ook weer verworpen. Neen, dat was, naar al wat ze van hem wist en hoorde, nog veel minder dan d'r man iemand om een geheim te vertellen, om zoo iets mee te behandelen. Als ie een man was als d'r oude dominee was geweest, van wien de menschen in 't dorp zeien, dat je hem desnoods wel een moord kon vertellen en hij zou het geheim mee in 't graf genomen hebben, maar een veelprater, een lostong, een flapuit als hij! En, *als* ze 't hem vroeg, zou hij het doen? *Zou* ie, *mocht* ie zoo iets wel doen tegenover de gemeente hier? Als ze 't hem vroeg en hij weigerde, dan was ze d'r geheim voor niet kwijt en neen! het *kon*, het *mocht* toch ook niet tegenover d'r man — het *hem niet* vertellen en een *ander wel!*

Als ze *zelf* eens aan Jansen schreef! dan werd er niemand in gemengd en bleef het een zaak tusschen hen beiden. Hij kon niet anders dan een verstandig man zijn, die d'r geheel zou begrijpen, en een hoogstaand man ook, wien ze alles wel gerust kon opbiechten. Als ie maar wist, hoe ze tegen zijn komen naar hier opzag, dan moest hij maar weten en dan zou hij ook wel weten, wat ie deed.

Maar *schrijven, hem schrijven, hem zooiets schrijven* — zoo iets *schreef* je nog minder dan je het zei en dan aan *hem!* — als ze dat kon, dan kon ze hem ook wel ontmoeten, ook wel spreken, ook wel hier hebben.

Neen, hem schrijven kon al evenmin, kon eigenlijk nog veel minder dan met dien vreemden dominee over de zaak spreken, of ze aan d'r

man vertellen. En al *kon* het — wanneer dien dominee buiten d'r man om in 't geheim nemen, al niet *mocht*, dan mocht *hem* schrijven, zonder dat Van Welden iets wist, nog veel, veel minder.

Had ze maar een familielid, die haar helpen, of iemand op het dorp, dien ze vertrouwen kon . . . als ze eens een anoniemen brief schreef! Maar neen! daarvoor mocht God haar bewaren, dat ze zich in eigen oog verachtelijk maakte en wie van haar familie kon ze zoo iets vragen, wie zou ze op het dorp weten, wien ze 't zou durven vertellen? Neen! ze kon *niets, niets* doen en toch ze *moest* iets doen, want — de dagen gingen; elk oogenblik kon het bericht op 't dorp komen, dat Jansen het beroep had aangenomen en dan was het te laat.

's Nachts, als ze lag te tobben, stond het bij haar vast: er moest morgen en wel zoo gauw mogelijk iets gedaan worden, zóó kon ze geen nacht meer ingaan — de dag ging voorbij en ze deed niets.

Met angst zag ze Van Weldens thuiskomst 's middags tegen: zou hij *nu* met de ongelukstijding komen?

Vertelde ie haar dan, dat er nog niets bekend was, dan voelde ze zich even verlicht; vertelde ie niets — vragen durfde ze niet! — dan vreesde ze weer voor den nacht.

Zoo gingen de nachten, de dagen, de avonden, tot Van Welden — ze hielp hem, na het eten, op zijn kamer met pakken: hij moest, onverwacht, voor enkele dagen, naar zijn familie — op eens er mee kwam: — Zeg, Marie! die Jansen schijnt wel ernstig over het beroep naar hier te denken. Donderdag — heb ik op 't kantoor vandaag gehoord — komt ie hier kijken.

't Was half donker in de kamer en Van Welden had al zijn aandacht bij de voorbereidselen tot zijn reis, zoodat ie van Marie's ontroering niets bemerkte.

Toch trof de slag haar minder dan ze gevreesd had, half suf gepiekerd als ze was en — één geluk was er bij: ze zou den gevreesden dag tenminste alleen zijn.

Den volgenden morgen bracht Marie met Henkie Van Welden op de tram.

Op 't balkon wenkte ie haar nog even.

— Zeg Marie! doe je toch vooral, wat ik je gezegd heb? Ga je naar je dokter in de stad? 't Is heusch hoog noodig, dat ie je weer eens onderhanden neemt.

Ze wuifde hem met Henkie na, tot de tram den hoek omging.

— Had ze 't hem maar gezegd! — dacht ze in 't naar huis gaan. Maar — 't was te laat nu, te laat!

De dagen, die volgden, leefde Marie als in een roes.

— *Moest* ze wel iets doen? *Mocht* ze wel iets doen? Was overlaten, overgeven en berusten toch niet de eenige, de ware weg Maar Donderdag kwam ie en nam ie het beroep misschien al aan.

— Kon ze *dit* doen? — Neen! dat kon niet — *Dat* dan? — Neen! *dat* ging ook niet — Niets, niets kon ze doen en Donderdag kwam ie en nam ie het beroep misschien al aan.

Zoo joeg het door Marie's arme hoofd.

De dagen telden af. 't Werd Woensdag — morgen zou ie komen. 't Werd avond — 't was de laatste nacht.

Marie *kon* niet slapen.

Gedurig liep ze naar de kamer, waar de kleine Henkie rustig sliep, telkens zat ze voor het raam en staarde naar buiten.

Hier beneden zou ie morgen langs komen met de „broeders”, met wie hij de pastorie en de kerk, het weeshuis en de school ging bekijken.

— Als ze — flitste het door haar hoofd — morgen, wanneer ie met de „broeders” voorbijging, eens voor het raam stond Hij zou haar zien, zeker nog wel herkennen, of, zoo niet, allicht iets vragen: dan wist ie alles.

Of — als ze hem morgenmiddag, zooals door meer menschen uit 't dorp gedaan werd, even d'r opwachting in de weeshuiskamer ging maken Dan had ze hem ontmoet en gesproken, dan wist ie alles en — kwam ie hier — dan was ze door alles heen. Maar neen, neen! — deinsde ze terug — dat kon ze niet, dat kon ze al evenmin.

Neen, *niets* kon ze doen, *niets*, *niets*

— Heere! — zuchtte ze op het laatst — als ik niets moet doen,

als ik hem zóó moet laten komen, geef me dan te berusten en —
moet ik iets doen — geef Gij me dan licht!

Zoo sliep ze eindelijk in.

Na een paar uur werd ze wakker en stond op.

Ze begreep het niet — wat was er met haar gebeurd? — maar het was haar, of ze een geheel ander mensch was geworden.

Ze was vlug en vast in haar bewegingen, haar hoofd was helder, ze zag de dingen om zich heen weer als iemand, die er geheel in is. Dat andere, het was niet weg, het was er nog wel, maar het was toch iets anders. Ze vroeg niet meer, ze tobde niet meer, ze piekerde niet meer, ze wist, wat ze doen zou, precies — *dàt* zou ze doen en niet anders.

Toen ze Henkie naar school had gebracht, ging ze naar boven, naar Van Weldens kamer.

Ze sloot de deur achter zich toe. Toen nam ze van Van Weldens schrijftafel een kaartje, met zijn en haar naam en hun woonplaats er op, deed het in een envelop van een brief, waarop ze Jansens adres schreef.

— Nu moet hij het weten — zei ze zacht. Doch, zichzelf aanstonds verbeterende, voegde ze er aan toe, terwijl ze naar boven zag: — Neen! Heere! nu moet Gij het weten!

Toen ging ze naar beneden, gaf de meid orders voor den ochtend — zij moest een paar uur naar de stad — en stapte naar de tram.

In de pastorie — zag ze in 't voorbijgaan — werd al in alle kamers gelucht, met het oog op het verwachte bezoek.

De kerk — ze had den tijd nog — stapte ze even in.

De vrouw van den koster was bezig stof af te nemen van de stoelen in het ruim vóór den preekstoel, ook al om den dominee, die natuurlijk ook de kerk kwam bekijken en zeker ook wel een woordje spreken zou.

Door het groote raam tegenover den ingang, waar ze bleef staan, viel, zacht gedempt door de verkleurde blazoenen der vroegere ambachtsheeren, het licht langs de hooge pilaren op stoelen en banken aan weerszij, op het snijwerk van doophek en preekstoel.

Van tusschen de orgelpijpen zag, met de handen in de harp, David, de koning-zanger, naar beneden.

Dáár, voor den preekstoel, had ze, vóór acht jaar, met Van Welden gestaan, daar den kleinen Henkie ten doop gehouden. Zou ze er *hem* ook nog zien, daar in de hoogte, sprekend ook tot hen, op hun plaatsen daar?

Ze keerde zich om en ging naar buiten.

Door het hek van het kerkhof ging haar oog, in 't voorbijgaan, over de graven.

Daar lag Vader in de groote rust.

Ze knikte even en er speelde iets van een glimlach om haar lippen.

— Hij kon voortslapen; 't was alles goed en het zou goed blijven ook.

Terwijl ze bij de tramhalte op en neer liep, passeerde haar een goede kennis, een oude tuinman van haar vader, al vroeg met het oog op het bezoek van den nieuwen dominee (hij zat in den kerkeraad) half op zijn Zondagsch. Ze kwam hem zelden tegen, of ze maakte een praatje met hem: nu deed ze het met een vriendelijk knikje af.

In de tram nam ze een hoekje en dook — ze zag gelukkig geen bekenden — aanstonds, met de hand op het taschje naast haar, achter haar boek weg.

Ze keek haast niet op dan aan de haltes, doch ook hier geen bekenden.

In de stad liet zij de passagiers kalm naar het station en de stad ingaan; zij kwam langzaam achteraan, den stationsweg opgewandeld.

Bij de eerste zijstraat, de zijstraat, die haar vanochtend dadelijk in de gedachte was gekomen, stapte ze rechtsaf. Even later kwam ze terug, wat aanstappend om haar dokter nog op zijn morgen-spreekuur te treffen.

Vóór Henkie's school uitkwam, was ze al weer in Duinloo. Ze nam dezen keer den Achterweg om thuis te komen.

Ze bleef dien middag in haar tuin en haar tuinkamer; vóór kwam ze niet.

De meid, die, thuiskomend van haar uitgaansavond, over het bezoek van den nieuwen dominee wou beginnen, stopte ze gauw den mond door op te merken, dat ze al meer dan een kwartier over haar tijd was.

Den volgenden Zondagmorgen, vóór de preek, maakte de consulent aan de gemeente bekend, dat de beroepen leeraar geen vrijmoedigheid had kunnen vinden het beroep naar Duinloo aan te nemen.

Een zucht van verlichting en dank ontsnapte Marie.

Doch *dubbel* verlicht en dankbaar was ze, toen ze, dienzelfden Zondag 's middags op bezoek, den consulent van de gemeente trof en hem op de eenigszins verwonderde vraag van den heer des huizes: — En dominee Jansen heeft zoo bedankt, zooals we vanmorgen hoorden? — hoorde zeggen: — Dat verwondert me heelemaal niet, dat begreep ik Donderdagavond al. De kerk hier sprak zoo moeilijk, de pastorie was zoo groot, de gemeente zoo klein! dat was alles in Friesland veel, veel beter. Neen, die zit daar in het Noorden en — let op mijn woorden! — die *blijft* er.
